

CORECȚII LA ISTORIA "OFICIALĂ" A MUNICIPIULUI TIMIȘOARA

- analiză istorică pe text asupra
datelor istorice cuprinse în *Statutul municipiului Timișoara** -

de Sorin FORȚIU

Nu știu câți dintre locuitorii de pe Bega au aflat deja că orașul lor are o **istorie oficială**, care a fost aprobată printr-o hotărâre a Consiliului Local al municipiului Timișoara la data de 28 februarie 2006 (prin HCL nr. 39). Probabil că nu foarte mulți! Dar știu că niciunul dintre istoricii urbei nu are știință – de ce oare? – de acest fapt pentru că altfel este de neînțeles tăcerea lor de până acum.

Puțintică istorie

În baza referatului nr. SC2005 - 15650 / 12.09.2005¹ al primarului Gheorghe CIUHANDU, plenul Consiliului Local al municipiului Timișoara, președinte de ședință Florică BÎRSĂȘTEANU (PSD), a aprobat **Statutul Municipiului Timișoara**¹ prin Hotărârea Consiliului Local Timișoara nr. 39 din 28.02.2006.

În referatul¹ privind propunerea de aprobare a Statutului municipiului Timișoara, întocmit de secretarul primăriei Timișoara Ioan COJOCARI, se menționează lapidar autorii acestuia, conținutul precum și scopul lui: "*Proiectul a fost elaborat, în principal, prin grija Serviciului Administrație Locală care a colaborat cu compartimentele de specialitate din cadrul Primăriei Municipiului Timișoara, precum și cu instituțiile publice și organizațiile societății civile care au furnizat datele și informațiile necesare redactării capitolelor proiectului. Statutul Municipiului Timișoara reprezintă un **document oficial** (sb.m.) care evidențiază specificul municipiului și **cuprinde o serie de date și informații obiective și sintetice**, (sb.m.) constituindu-se într-un **document de promovare a imaginii municipiului Timișoara în țară și străinătate**" (sb.m.). Din păcate nu se menționează explicit – de ce oare? – care sunt acele *organizații ale societății civile* care au furnizat datele. Personal, mă îndoiesc că, de exemplu, Asociația Istoricilor Bănățeni a fost consultată în vreun fel la redactarea **capitolului 2. DATE ISTORICE**.*

Acest proiect de statut a avut și avizul favorabil al **comisiei nr. V** – pentru cultură, știință, învățământ, sănătate, protecție socială, turism, ecologie, sport și culte – a Consiliului Local Timișoara în componența:

1. AVRAM Jecu Aurel (PNL, medic)
2. BÎRSĂȘTEANU Florică (PSD, medic)
3. URSU Daniel Beniamin (PD, profesor)
4. PUȘCAȘ Florica (PSD, profesor de limba română)
5. ȘTIRBU Dumitru Igor Sergiu (PNL / independent, economist) – președintele comisiei
6. ȚEPENEU Gheorghe Pavel (PNȚCD, medic)
7. ȚOANCĂ Radu Daniel (PSD).

Este bine să-i ținem minte și să le mulțumim tuturor pentru că și-au acordat girul pentru o astfel de "operă". Deci, să analizăm succint* și să corectăm informațiile oferite în **capitolul 2**, cel de istorie (pp. 7-10), al Statutului municipiului Timișoara.

* **Avertisment:** această analiză nu este o recenzie ori un contra-text și nici nu se dorește a fi o **alternativă**. Este doar un demers distructiv care vrea doar să elimine din "circulația" publică anumite greșeli.

Între paranteze rotunde și subliniat cu **roșu** sunt observațiile autorului.

Acest material a fost prezentat în cadrul celei de-a III-a ediții a **Sesiunii Internaționale de Comunicări "Banaterra"** (Timișoara, 13.11.2009).

CAP. 2 DATE ISTORICE (sic!)

Municipiul Timișoara, atestat documentar de peste 730 de ani (deci, conform acestor autori anonimi, Timișoara este atestată documentar *înainte de 1276*. Dar cum prima atestare documentară **sigură** este din anul 1266, mă întreb de ce nu s-a folosit expresia "de peste 740 de ani"? Oricum, autorii afirmă chiar în rândul următor că Timișoara este cunoscută drept "Cetate din 1212". În acest caz, orașul nostru ar trebui să fie "atestat documentar de peste 794 de ani" sau "de aproape de 800 de ani"! Dacă autorii au dreptate – dar **nu** au! – și Timișoara chiar este deja atestată documentar în anul 1212, mă întreb (și întreb!) de ce oare și-o fi permis primăria Timișoara să arunce la gunoi peste 60 de ani de istorie a urbei? Să fie oare pentru că sintagma "**atestat documentar de peste 730 de ani**" este copiată *ad litteram* din cartea² colecționarului de vederi Octavian LEȘCU? Acesta și-a publicat cartea în anul 2000 și, chiar dacă până la adoptarea Statutului au mai trecut 6 ani, autorii anonimi nu au realizat nici măcar o simplă corelare a datelor), **actuala reședință a județului Timiș, este situată în Câmpia Timișului, câmpie străbătută de râurile Bega și Timiș, a căror prezență a influențat în timp dezvoltarea (cum o fi influențat simpla prezență a râului Timiș această dezvoltare rămâne, totuși, un mister!) localității de la (sic!) Cetatea (sic! este vorba de un substantiv comun care în limba română se scrie cu literă mică; deci, *cetatea*) fortificată (sic! pleonasm) cu ziduri, bastioane, șanțuri cu apă și valuri de pământ (ordinea este inversată; istoriografia pozitivistă maghiară a secolului al XIX-lea a presupus – fără a exista vreo dovadă certă în acest sens! – existența unor fortificații de pământ din perioada arpadiană de formă aproximativ dreptunghiulară iar, apoi, regele ungar Carol Robert de Anjou a construit, pe o altă locație, o cetate din cărămidă dotată cu turnuri de colț. Cetatea angevină este afectată de un incendiu (1396) iar după cutremurul din anul 1443 va fi transformată radical³. Din păcate, despre fortificațiile Timișoarei știm încă mult prea puține lucruri sigure) (sic! la ... CE ?).**

Cunoscută ca Cetate (sic! *cetate*) (din 1212) (fals! în documentul din anul 1212 găsim *terram Grad ad quatuor aratra, a Castro Temesiensi exemptam* (l.l.). Prima observație: în acest caz, *castra* (l.l.) se traduce prin *castru*⁴ (l.r.). A doua observație: documentul din 1212 nu se referă la vreun *castru al Timișului* (≡ Timișoara) ci la o localitate din fostul comitat medieval maghiar Pozsony, aflată azi pe teritoriul Republicii Slovace, iar această confuzie a fost clarificată deja convingător cu peste 40 de ani în urmă⁵) - *Castrum Temesiense* (incorect gramatical & fals! forma corectă este *Castrum Temesiensis*) – (sic! și) **situată la răscrucea drumurilor comerciale și militare (sic! existau și altfel de drumuri?), devenind obiectiv principal (fals!) al disputei dintre turci (sic! poate *otomani*!) și austrieci (sic! putem oare vorbi de *austrieci* înainte de 1804, atunci când Franz I a devenit *Kaiser von Österreich* / împărat al Austriei? **NU!) și mai apoi (când?) râvnită (sic!) de burgezia și aristocrația maghiară(,) (curat marxism!) – (sic! ce rost are aici această liniuță?) **Timișoara s-a dezvoltat urbanistic în jurul nucleului fortificat începând din sec. (sic! *secolul al*) XVIII(sic! -)lea (la 13 iulie 1315⁶ se amintește deja *villa Themeswar* – satul existent distinct de *vâr* (cetate) –, iar Palanca Mare și Palanca Mică, precum și nucleul viitorului cartier Fabric, existau deja pe vremea otomanilor. Deci, nu chiar "totul" a început în secolul al XVIII-lea!).******

Între anii 1315-1323 regele (ungar) Carol Robert de Anjou își stabilește în cetatea (sic! *în castrul*) Timișoara reședința regală (și va construi aici un castel din cărămidă)⁷.

În anul 1342, Timișoara este atestată în documente ca *Civitas* (oraș) (în fapt, la 9.02.1342 sunt atestați doar *Ciues de Temesuar* / "*cețățeni*" de/din Timișoara⁸). Mai trebuie și demonstrat convingător⁹ – Timișoara este

atestată drept *oppidum* (i.e. mezőváros, târg)¹⁰ în 1416 (*Opidi Themesvar, In Opido Temesuar*)¹¹, la sfârșitul secolului al XV-lea (1488-'92; Antonio Bonfini scrie despre *Themesuar oppidum*), în 1507 (*civis oppidi Themeswariensis!*)¹² și chiar în aprilie 1552, cu puțin timp înainte de cucerirea otomană (*oppidum*)¹³ – că acești *cives* locuiau într-un *civitas* medieval posesor al unei diplome regale de privilegii!¹⁴ Întâlnim, chiar înaintea Timișoarei, și alte localități¹⁵ din regiunea bănățeană care poartă titulatura de *civitas* iar imaginea de *burg* germanic este una falsă) și până la mijlocul secolului al XVI – (sic! ce rost are aici această liniuță?) devine un însemnat centru de rezistență antiotomană (Timișoara este în prima linie de apărare antiotomană¹⁶ pentru puțin timp și doar **după** ocuparea cetății Beograd de către otomani (29.08.1521). În fapt, simbolul de oraș-rezistent antiotoman pălește cu totul în fața orașului-cetății rezidență a principalului reprezentat al regelui (ungar -n.m.) din sudul regatului. Șirul acelor figuri politice a fost atât de productiv în materie de construcție pe Bega, încât un florentin pretențios ca Filippo Scolari a locuit mai ales acolo, iar pentru Ioan de Hunedoara a fost de asemenea cea mai căutată locuință, nu tabără de instruit oșteni ori de făcut depozite strategice¹⁷) de unde pornesc în 1396 cruciații europeni (fals! cruciații occidentali nici măcar nu au trecut prin Timișoara ci au urmat cursul Dunării până la Orșova!)¹⁸ în dramatica expediție (fals! a fost ultima mare **cruciadă** pentru că astfel a fost ea declarată de către papa Bonifaciu al IX-lea¹⁹ în vara și toamna anului 1394) creștină zdrobită la Nicopole, iar apoi își concretizează (sic! **concentrează aici**) forțele militare, începând cu anul 1443 (Ioan de Hunedoara este comite de Timiș încă din anul 1441), și pornește în campania de biruințe (și la fel de mari **eșecuri**! Să nu uităm că Ioan de Hunedoara a pierdut două – bătălia de la Varna (10.11.1444) și a doua bătălie de la Kosovo Polje / Câmpia Mierlei (17-20.10.1448) – din cele trei bătălii majore pe care le-a purtat cu otomanii) viteazul Iancu (în fapt, **Ioan**)²⁰ de Hunedoara²¹.

Agravarea exploataării feudale (fals & curat marxism!) a provocat răscoala din anii 1382-1390 (fals! în fapt, este vorba doar de o **luptă pentru putere**²² care a atins și meleagurile bănățene în 1386-'87. După moartea regilor Ludovic I, "cel Mare" [† 11.09.1382] și Carol al II-lea, "cel Mic" [† 24.02.1386], pentru a-și impune propriul candidat, s-au înfruntat, la nivelul întregului regat ungar, partida napolitană, condusă de familia Horváti / Horváthy (susținători ai lui Ladislau de Anjou-Durazzo, fiul minor al lui Carol al II-lea) și "liga" baronilor, care îl dorea drept rege pe Sigismund de Luxemburg)²³ și războiul țărănesc (concept național ceaușist! În fapt, este vorba doar de o **răscoală țărănească / paraszt-felkelés** (l.m.)) condus de Gheorghe Doja (sic! fiind secui, numele său este **DÓZSA György**²⁴) (1514) care, după ocuparea mai multor puncte fortificate (fals! a ocupat chiar și cetăți precum Arad, Lipova, Șoimos) și asediului cetății Timișoara, a fost înfrânt și pedepsit cu cruzime (CHIAR AICI, la Timișoara! Dar acest "amănunt" a fost uitat strategic de către autorii anonimi).

După ce o bună perioadă a constituit un bastion important pentru apărarea civilizației creștine(,) în anul 1551 (fals! Timișoara a **capitulat** în fața otomanilor la 26 iulie 1552) cetatea Timișoara și zona limitrofă, după repetate atacuri (fals! de unde **repetate**? Au fost doar două asedii; primul în toamna anului 1551 iar al doilea în vara anului 1552), va fi cucerită (fals! Timișoara a **capitulat**!)²⁵ de turci (sic! **otomani**) care transformă cetatea în reședința unui pașalic otoman (fals! din punct de vedere administrativ, regiunea bănățeană a fost un **beylerbeylik** între anii 1552-'90 și un **eyâlet** între 1590–1716. Timișoara **nu** a fost reședință de **pașalık** pentru că acest termen nu are "nici o precizare teritorială, cronologică și de substanță"²⁶), cu rol de pivot în strategia de păstrare a dominației asupra pusteii ungare și (sic! **al**) Țărilor Române (sic! **al țărilor române**). În urma luptelor dintre Imperiul Habsburgic (fals! nu a existat așa "ceva" în istorie!) și cel Otoman, Timișoara și

Banatul este eliberat (sic! *sunt eliberate*) de sub ocupația turcilor (sic! *otomanilor*) în 1716 de către prințul Eugen de Savoia și (sic! *Banatul*) devine domeniul (sic! *domeniu*) al coroanei Habsburgice, condus de o administrație militară având ca guvernator (*fals!* Mercy a purtat titlul militar de *general commandant* și pe cel civil de *Präsident der (entstehenden) Banater Landes-administration* (l.g.)²⁷) pe Conte Claudius Florimund Mercy, general de cavalerie (doar în 1716, la numirea sa în funcție, Mercy era *General der Kavallerie*. La data de 12 octombrie 1723 el a fost avansat *Feldmarschall* iar acest titlu, împreună cu cel de conducător militar și civil al Banatului, l-a păstrat până la moartea sa în 1734). Conte Mercy a avut un rol deosebit (poate că a venit timpul pentru a reconsidera rolul lui Mercy!)²⁸ în construcția noii cetăți a Timișoarei, a palatului de reședință a (sic! *al*) guvernatorului (care dintre clădirile actuale ale orașului este acest palat?), a cazărzii Transilvania (care cu o lungime de 483 m era clădirea cea mai lungă din Europa în epoca respectivă), precum și a unor școli, spitale, biserici și monumente. În paralel, a început construcția și dezvoltarea rapidă a industriei și a fabricilor (sic! *fabricile nu fac parte din industrie?*) și organizarea satelor și comunelor. Colonizarea satelor din Banat cu un număr substanțial de șvabi (*fals!* În primul rând, coloniștii au fondat propriile lor sate. În al doilea rând, aceștia au venit din aproape tot vestul Europei și nu doar din *Schwabenland* pentru a fi numiți *șvabi*. Termenul generic de *șvab / schwaben* (l.g.), pentru întreaga populație rurală²⁹ germană a Banatului, a început să fie folosit de mediile intelectuale germane din Banat doar din martie 1879³⁰), slovaci (în Banat aceștia sunt atestați doar la sfârșitul secolului al XVIII-lea – la Stamura Germană între 1786 și 1802 – și, mai ales, la începutul secolului al XIX-lea) și italieni (de ce sunt uitați francezii³¹, cei care au înființat 6 sate în Banatul istoric? Dar românii care au venit aici în acest secol? A mai fost și un sat de spanioli, mulți indezirabili – vagabonzi, hoți, contrabandiști, prostituate, țărani recalcitranți – deportați forțat în Banat în perioada 1744-'68, etc.)³² care s-au suprapus locuitorilor existenți (români, sârbi, unguri (la începutul secolului al XVIII-lea, în Banatul istoric nu exista decât **un singur sat** locuit de maghiari iar colonizarea acestora s-a făcut doar **după** încorporarea Banatului în regatul ungar în 1778)³³, greci (*oare?* n-or fi fost cumva aceștia macedo-români?) și evrei), a condus în timp la un fenomen probabil unic în lume (sic! folosirea dubitativului *probabil* alături de *unic* îi pune pe autori într-o delicată poziție din punct de vedere logic)³⁴, respectiv faptul că populația vorbea mai multe limbi și, totodată, realizarea între naționalități a unui climat de înțelegere, toleranță, respect și colaborare fără discriminare care s-a transmis din generație în generație (poate că a venit timpul să discutăm **serios** despre aceste afirmații atât de dragi nouă!))³⁵.

O dată cu atenția sporită acordată de Curtea de la Viena, Timișoara, ca centru economic și politic al Banatului, cunoaște după 1718 - 1734 o dublă dezvoltare a lucrărilor de fortificare a Cetății (după noul plan din 1723) (construcția noilor fortificații a început **deja** la 25.04.1723³⁶) și se începe secarea mlaștinilor. Se construiesc poduri și construcții publice, astfel încât în jurul anului 1765 se încheie fortificarea cetății (care este legătura dintre construirea podurilor și a construcțiilor publice și fortificarea cetății?), iar în 1774, (sic! *se construiesc*) apeductul din Fabric pentru alimentarea cu apă și rețeaua de canale subterane din preajma "Cazărzii ardelene" și de pe amplasamentul Pieții Sfântul Gheorghe. Cu toate acestea, situația șanțurilor de apă și a mlaștinilor din Cetate nu este rezolvată în întregime, canalul Bega(,) deși (sic!) [p. 8] (început în anul 1728), (sic!) devenit navigabil, preia în mare parte rolul de colector insalubru al zonei de Cetate.

Între anii 1781 (după ridicarea Cetății Timișoara la privilegiul de Oraș liber regesc) (fals! acest proces a avut trei etape distincte³⁷: 21.12.1781: împăratul Joseph al II-lea acordă privilegiile orașului regal liber; 16.09.1782: proclamarea solemnă a Timișorii drept oraș regal liber; 1790-'91: Timișoara este înmatriculată constituțional în cadrul dietei ungare³⁸ drept oraș liber primind un loc în dietă și drept de vot)³⁹ și 1848 - (sic! ce rost are aici această liniuță?) în cetate se realizează edificii de cult și sociale și se extind construcțiile de locuințe. Direcțiunea de Fortificații (sic! *Fortificații*) asigură activitatea de proiectare și execuție a construcțiilor militare, în special pentru uriașul sistem de fortificații (întreținere, modernizare). "Servicul Cameral de Construcții" proiectează și supraveghează execuția construcțiilor civile și de interes obștesc și respectarea normelor de construcții în oraș, realizate de meșterii constructori particulari.

Pe "Planul interiorului Cetății - 1812" - întocmit de Tutz (M.G.97), "Planul indicând parcelele din Cetate - 1828" întocmit de Louant (M.G. 155), "Planul interiorului Cetății - 1831" - Chavanne și a lui Eichenkren - 1836 (T.II.28) (chiar nu s-a putut realiza identificarea completă a numelui acestora? Sau nici măcar nu s-a încercat?) și pe alte hărți, planșe și stampe din (sic! *de la sau păstrate la*) Arhivele Statului Timișoara, precum și în "Monografia Timișoarei" (sic!) (fals! titlul corect este *Monographie der königlichen Freistadt Temesvár / Monografia orașului liber crăiesc Timișoara*) întocmită de primarul (Johann Nepomuk) Preyer (1849 - 1853) (ce înseamnă concret aceste date? Preyer a fost primar între 1844-'58 iar prima monografie a orașului a fost scrisă⁴⁰ și publicată în 1853) sunt redată inventarele complete ale caselor, proprietarilor, rețeaua de canale și conducte de evacuare a apei, fântânile, lucrările de supraetajare și alte construcții noi, care completează ansamblurile existente, precum și un inventar - descriere a distrugerilor provocate de bombardamentul armatelor maghiare în iulie 1849.

În primii ani ai guvernării militare (1849 - 1860) și ai Voievodinei (fals! denumirea construcției administrative este de *Woivodschaft (von) Serbien und Temeser Banat* (l.g.) / *Voi(e)vodatul serbic și Banatul Timișului* (sau *timișan*) (l.r.) și aceasta a existat între 18.11.1849 - 27.12.1860. Regiunea a fost condusă direct de administrația imperială vieneză prin intermediul unui *Landeschef* ajutat de un *Ministerial-Commissär* pentru organizarea administrației civile)⁴¹ cu capitala la Timișoara, pe locul unor clădiri civile avariate, se construiesc edificii noi, utilizându-se bolțile la subsol și parter și planșee de lemn la etaje și mansarde. ...

Ne vom opri aici cu observațiile noastre pentru că restul materialului publicat în *Capitolul 2. Date istorice* au tangență mai mult cu istoria urbanistică a municipiului decât cu istoria factuală.

Post-Scriptum

Ce ar mai trebui spus despre acest text agramat și plin de greșeli evidente (18 la număr)⁴²? Probabil faptul că nu a fost citit de nimeni - altfel, măcar prea numeroasele greșeli gramaticale (peste 30 la număr!) ar fi fost corectate - înainte de-a fi aprobat în plenul Consiliului local Timișoara. Cum poate primarul Gheorghe CIUHANDRU, secretarul Ioan COJOCARI precum și întreaga **comisie nr. V** - pentru cultură, știință, învățământ, sănătate, protecție socială, turism, ecologie, sport și culte - a Consiliului Local Timișoara să-și asume și să promoveze o asemenea "capodoperă" este o realitate fără explicație logică. Cum fără logică este și aprobarea acestei "maculaturi" în plenul Consiliului Local Timișoara. Astfel, fără pic de responsabilitate civică și intelectuală, **istoria municipiului Timișoara a fost grav pervertită**. Și mai grav este faptul că, aceste falsuri și prostii istoriografice au fost (din 2006!), sunt și urmează să mai fie folosite în acțiunile primăriei Timișoara de

promovare a imaginii municipiului Timișoara în țară și străinătate. Astfel, aceste informații false au fost, sunt și vor mai fi larg răspândite prin toate mijloacele posibile. Odată bine fixate în memoria publică, va fi aproape imposibil ca ele să mai fie eliminate din circuitul public iar timișorenii vor putea fi mândri de/cu această istorie falsificată. Iar faptul că aceste prostii sunt preluate cu bună-credință și popularizate pe Internet⁴³ de niște bine-voitori ignoranți este doar primul semn/rezultat vizibil al acțiunii unor edili iresponsabili.

Timișoara
12.11.2009

Sorin FORȚIU
Spl. Nicolae Titulescu
nr. 10A, sc. B, ap. 28
TIMIȘOARA - 300158
ROMÂNIA
Telefon/Fax: 0040256491181
E-mail: mbusiness@banat.ro
Web: <http://www.banat.ro>

NOTE:

1. Statutul Municipiului Timișoara este disponibil la http://www.primariatm.ro/hcl.php?s_nr=39&s_year=2006
http://www.primariatm.ro/uploads/domino/atasamente_hcl/E71493E01FF18868C2256FB600281E9A/Referat.pdf
Aceste documente au fost accesate ultima oară la data de 1 octombrie 2009.

2. Octavian LEȘCU, *Ghidul orașului Timișoara de-a lungul timpului 1900-2000*, Agenția de Publicitate LEXUS s.r.l., Timișoara, 2001, 158 pagini; p. 11.

3. Adrian Andrei RUSU, *Castelarea carpatică. Fortificații și cetăți din Transilvania și teritoriile învecinate (sec. XIII-XIV)*, Editura MEGA, Cluj-Napoca, 2005, 654 pg. + CDRom, ISBN 973-7867-27-0; p. 538-539.

4. pentru clarificare terminologică se poate consulta *idem*, p. 54-68.

Cetate implică ziduri de piatră/cărămidă care, în cazul Timișorii, nu aveau cum să existe la începutul secolului al XIII-lea.

5. Aurel ȚINTĂ, Marius BIZEREA, Al. RUSU, C. RUDNEANU, *Daten zur Entstehungsgeschichte Temesvars, in Forschungen zur Volks- und Landeskunde*, vol. IX, 1966, Sibiu; p. 115.

Aurel ȚINTĂ, *Contribuții la cunoașterea începuturilor Timișoarei*, în revista *Orizont*, anul XX, septembrie 1969, nr. 9 (185), Timișoara, p. 26-29.

Până în acest moment nu există vreun studiu care să combată argumentat concluziile trase cu mai bine de 40 de ani în urmă. În schimb, există o tăcere adâncă în jurul celor două studii precum și o ignorare desăvârșită – discriminare prin omisiune! – a concluziilor acestora. Și mai există o încăpățănare – demnă de o cauză mai bună! – în a afirma (fără niciun temei!) că Timișoara este atestată documentar încă din anul 1212 ori 1203 sau chiar din 1177 ori 1154 (al-Idrisi). Dar cum "vechimea certă a unei localități este considerată însă după prima ei atestare într-un izvor istoric" (Ștefan PASCU, Ioan ZAHIU, Aurel ȚINTĂ et al, *Timișoara 700 - pagini din trecut și de azi*, Timișoara, 1969, 428 pagini; p. 40), vârsta atestată documentar a municipiului Timișoara în anul 2009 este de 743 de ani.

Asupra acestei probleme ne vom apleca din nou (vezi și studiul nostru *Falsele denumiri ale orașului Timișoara* publicat în anul 2007 pe Internet la adresa <http://www.banat.ro/Timisoara.htm>) pe larg cu o altă ocazie.

6. *Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen*, vol. I, Hermannstadt, 1892, p. 315.

7. încă nu știm când și exact ce a construit aici regele ungar Carol Robert de Anjou în timp ce *residencia* sa a fost la Timișoara (primăvara anului 1315 – vara anului 1323). De exemplu, campania de salvare arheologică din curtea Castelului Huniade din anul 2009 a descoperit aici un donjon de refugiu (construcție similară cu a Culei din Ciacova) precum și fundații zidite în jurul curții. Existența donjonului era bănuțată deja (Adrian Andrei RUSU, *Castelarea carpatică. Fortificații și cetăți din Transilvania și teritoriile învecinate (sec. XIII-XIV)*, Editura MEGA, Cluj-Napoca, 2005, 654 pg. + CDRom, ISBN 973-7867-27-0; p. 538).

8. *Oklevelek Temesvármegye és Temesvárváros történetéhez*. Másolta és gyűjtötte PESTY Frigyes. A M.(agyar) Tud.(ományos) Akademia Tört.(énettudományi) bizottságának rendeletéből sajtó alá rendezte ORTVAY Tivadar. *Első kötet* (vol. I): 1183-1430, Pozsony, 1896, Eder István Könyvnyomdája; *Temesvármegye és Temesvárváros története a legrégebb időkől a jelenkorig ... Negyedik kötet* (vol. IV): *Oklevelek*, Pozsony, 1896, XXXIV, 640 pg.; p. 71.

9. Deocamdată nu există o astfel de demonstrație din partea istoriografiei iar istoricii locali se mulțumesc doar cu echivalarea *cives de Temesuar* cu orașul Timișoara!

10. *oppida* este denumirea unei localități aflată sub jurisdicție senorială. Din punct de vedere legal, cetățenii unui *civitates* erau oameni liberi în timp ce locuitorii unui *oppida* erau tratați precum țărani.

11. *Ibidem*, p. 523, 525.

12. 17.03.1507: *circumspectus Ladislaus Mezaros civis oppidi Themeswariensis* (Magyar Országos Levéltár, Budapest, HU: *Collectio Antemohacsiana*, 59966).

13. Costin FENEȘAN, *Domeniul cetății Timișoara până la 1552*, în *Revista Istorică*, serie nouă, tom 8 (1997), nr. 7-8, p. 517-532; p. 524: *Pertinentie arcis Themesiensis: Oppidum cum duobus molensinis / Pertinențele cetății Timișoara (sic! Timiș -n.m.): târgul (oppidum), desigur orașul (sic!) fortificat împreună cu așezarea urbană extra muros, așa-numita Palancă Mare și cele două mori din fața incintei orașenești (sic!)*. În viziunea lui Feneșan, oppidum-ul (târgul) era constituit din orașul fortificat și Palanca Mare iar acest fapt denotă o gravă confuzie terminologică. Pentru a nu mai menționa că peste 10 ani, Costin Feneșan susține, referindu-se la același document, că *târgul Timișoara (oppidum Themeswar -fals! În documentul din 1552 nu apare această sintagmă! -n.m.) este desigur Palanca Mare și Palanca Mică (vezi Timișoara în amurgul Evului Mediu. Conluzii în Florin Drașovean, Costin Feneșan, Alexandru Flutur, Alexandru Szentmiklosi, Georgeta El Susi, Zsuzsanna Kopeczny, Hedy M-Kiss, Raul Șeptilici, Niculina Dinu. Cu o contribuție de Ionel Popa, Timișoara în amurgul Evului Mediu. Rezultatele cercetărilor arheologice preventive din centrul istoric, Mvsevm Banaticvm Temesiense. Bibliotheca historica et archaeologica Banatica, XLIII, Timișoara, Editura Mirton, 2007, 368 pg. + 15 planșe, ISBN 978-973-52-0335-1; pp. 333-355; p. 341).*

14. O astfel de diplomă regală acordată Timișoarei (dacă a existat!) nu a supraviețuit.

Istoria pozitivistă maghiară de la începutul secolului al XX-lea susținea că doar în **1474** *fordul elő először okiratos emlékekben Temesvár, mint város, "civitatis Themesiensis"* (asupra acestui subiect ne vom apleca cu o altă ocazie).

15. Cenad: menționat drept *civitas* în 1241 și 1320.

Mezősomlyó, pe dealul Șumig, în hotarul localității Șemlacu Mare: 27.08.1331: universitas civium de *Mezeusumlo*; 1343: Gatal ... inter civitatem *Mezew Somlyo* et fluvium *Burzua*; 1345: *Michaele filius Fabiani, iudex de Mezeusomlow*; 26.08.1347: in congregatione generali ... nobilium Comitatus de *Karassou* ... in festo beati Regis Stephani prope Ciuitatem *Mezeusumlio* celebrata; 25, 26, 27, 28.07.1364: Ciuitatem *Mezewsomlyou*, Ciuitatem *Mezeusomlov*, Ciuitatem *Mezevsomlyo*, Civitatem *Mezewsomlyow*; 12.05.1370: Civitatem *Mezeusomplyo* congregationem celebrassemus generalem; 30.05.1371: Petro *Judici de Meyeusomlyo*; 18.03.1385: Ciuis de *Mezewsomlio*; 12.08.1389: Civitatis *Mezeusomlyo*; 23.08.1409: congregatione generali ... Comitatus de *Crasso* ... prope Ciuitatem *Mezew Somlo*; 17.06.1424: *Opido Mezewsomlyo* (VAJ, II, 676-677; BM, 378-379; *Miscellanea Heimiana*, nr. 97; lucrările lui PESTY Frigyes).

Cseri, în hotarul localității Sacoșu Turcesc (MVA): 1403: civitas *Chery*, 1415: cives de *Chery*, 1417: hospes de *Chery*, 1428: civitas *Chery*; 1453, 1478: oppidum *Chery* (VAJ, I, 193-194).

16. Sistemul de apărare antiotoman al regatului medieval ungar era divizat vertical în două entități: cea din vest, cu centrul la Bihać, era sub conducerea banului de Croația & Slavonia iar cea din est se subordona comitelui de Timiș, care, din vremea lui Paul Chinezul (1479), este și *capitan general al părților "inferioare"* (i.e. sudice) *ale regatului*. Aliniamentul sudic (exterior) era reprezentat de cetățile Severin – Orșova – cetățile de pe Dunăre (Szent Lászlo/Pescari, Peth/Dubova, Stara Palanka, Kovin) – Beograd – Zemun – Šabac – Gornji Srebrenik – Jajce – Knin – Skardona – Klis iar aliniamentul interior (nordic) de cetățile Caransebeș – Timișoara – Petrovaradin – cetățile mai mici din regiunea Srem și comitatul medieval ungar Dubica – Krupa na Uni – Bihać – Senj. Vezi și:

-Géza PÁLFFY, *The origins and Development of the Border Defence System Against the Ottoman Empire in Hungary (Up to the Early Eighteenth Century)* în *Ottomans, Hungarians and Habsburgs in Central Europe. The military confines in the era of Ottoman conquest*, edited by Géza DÁVID and Pál FODOR, (*The ottoman empire and its heritage. Politics, Society and Economy*, Volume 20, ISSN 1380-6076), Brill Academic Publishers, Brill · Leiden · Boston · Köln, 2000, XXVII + 362 pages + 4 maps, ISBN-10: 9004119078, ISBN-13: 9789004119079; pp. 3-70; p. 12.

-András KUBINYI, *The battle of Szávoaszentdemeter-Nagyolaszi (1523). Ottoman advance and Hungarian defence on the eve of Mohács*, în *ibidem*; pp. 71- 116; p. 72.

-András KUBINYI, *Matthias Rex*, translated by Andrew T. GANE, Balassi Kiadó, Budapest, 2008, 209 pg., ISBN 978-963-506-767-1; pp. 112-118.

-Ferenc SZAKÁLY, *Phases of turco-hungarian warfare before the battle of Mohács (1365-1526)*, în *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae*, A Magyar Tudományos Akadémia Orientalisztikai Közleményei, Tomus XXXIII (1), Budapest, 1979, pp. 65-111; p. 99.

17. Din recenzia lui Adrian Andrei RUSU la lucrarea colectivă a lui Florin Drașovean, Costin Feneșan, Alexandru Flutur, Alexandru Szentmiklosi, Georgeta El Susi, Zsuzsanna Kopeczny, Hedy M-Kiss, Raul Șeptilici, Niculina Dinu. Cu o contribuție de Ionel Popa, *Timișoara în amurgul Evului Mediu. Rezultatele cercetărilor arheologice preventive din centrul istoric*, Mvsevm Banaticvm Temesiense. Bibliotheca historica et archaeologica Banatica, XLIII, Timișoara, Editura Mirton, 2007, 368 pg. + 15 planșe, ISBN 978-973-52-0335-1. Recenzia, care trebuie citită pentru că ne indică cu exactitate nivelul la care se prezintă azi arheologia și istoriografia medievală locală, este disponibilă pe Internet la adresa <http://www.medievistica.ro/texte/tribuna/recenzii/RusuTimisoara.htm> (accesat 1.10.2009).

18. Vezi studiul nostru *Au trecut cruciații occidentali prin Timișoara în drumul lor spre Nicopolis (1396)?* disponibil pe Internet la adresa <http://www.banat.ro/academica/Nicopolis.pdf>

19. Pál ENGEL, *Regatul Sfântului Ștefan. Istoria Ungariei Medievale 895-1526*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2006, 392 pg. + 7 hărți, ISBN-10 973-7867-63-7, ISBN-13 978-973-7867-63-6; p. 230.

20. *Nici un personaj istoric nu s-a denumit în istoriografie altfel decât cu numele consemnat de către izvoarele contemporane* (Adrian Andrei RUSU, *Începuturile familiei Hunedoreștilor*, în *Mediævalia Transilvanica*, Tom II, 1998, nr. 2, p. 211) iar onomasticonul din documentele latine contemporane este întotdeauna cel de Jo(h)annes / Ioan sau Ion.

Pentru un punct de vedere contrar, Ioan-Aurel POP, *Familia Hunedoreștilor de la nume la renume*, în *Magazin istoric*, Anul XLII, serie nouă, nr. 11 (500), noiembrie 2008, pp. 15-18; *ibidem*, nr. 12 (501), pp. 27-32; *ibidem*, Anul XLIII, nr. 1 (502), pp. 66-70; *ibidem*, nr. 2 (503), pp. 37-42.

Idem, *Numele Hunedoreștilor*, în *Studii și Materiale de Istorie Medie* (București-Brăila), XXVI, 2008, pp. 49-72.

Idem, *The Names of the Hunyadis*, în *Matthias Rex. Hungary at the Dawn of the Renaissance*, edited by István DRASKÓCZY, Ildikó HÓRN, Iván HORVÁTH, András VÉGH, ELTE University Press, Budapest, 2008, pp. 511-532.

21. O propoziție mai clară ar fi trebuit să fie scrisă astfel: ... iar apoi, începând cu anul 1441, vitezul Ioan de Hunedoara concentrează aici forțele antiotomane și tot de aici pornește în campaniile sale militare.

22. folosirea termenului de *răscoală* este la fel de nepotrivit ca și cel de *revoluție / mișcări revoluționare* pe care l-a folosit Victor MOTOGNA în anul 1944 (*Banatul românesc în veacul al XIV-lea (Epoca Angevinilor)*, în *Banatul de altădată. Studii istorice*, vol. I, Timișoara, 1944, p. 317, 320).

După ce regele Carol al II-lea, "cel Mic" a fost rănit grav (7.02.1386; a murit pe 24 februarie la Visegrád) de oamenii reginei-mamă, Elizabeta Kotromanić, aceasta a preluat din nou domnia în numele fiicei sale, regina Maria (încoronată la 17.09.1382 drept regină a Ungariei; în jurul datei de 1 octombrie 1385, Maria devine soția lui Sigismund de Luxemburg). Partida napolitană, condusă de familia Horváti / Horváthy (Horváti János - ban de Mačva între 1377-'81 și în 1385 și frațele său, Horváti Pál - episcop de Zagreb din 1378), l-a declarat rege, la sfârșitul lunii februarie 1386, pe fiul de 13 ani al decedatului Carol al II-lea, Ladislau de Anjou-Durazzo, care era la Napoli. Războiul între diferitele fracțiuni nobiliare a (re)izbucnit în Slavonia și părțile sudice ale regatului. În luna aprilie 1386, Sigismund de Luxemburg intră în Ungaria. Partida napolitană le prinde (25 iulie) pe regina-mamă și pe regina Maria, care sunt închise în cetatea Gomenac, HR, a episcopului Horváti Pál. În luna august are loc dieta de la Székesfehérvár. Partida napolitană respinge ofertele de pace ale "ligii" baronilor.

În Banat, partida napolitană controla deja *Castra Regni ... Themeswar, Bechey, Ersomlya, Sydowar, Sebes, Mihald, ... Orsowa ...* (i.e. Timișoara, Becej, Vrșac, Orșova, Jdioara, (Caran)sebeș, Mehadia, Orșova) fiind susținută și de valahii (*Olachis*) din regiune. La 22.08.1386, Sigismund de Luxemburg, încă doar *Marchio Brandenburgensis Sacri Romani Imperij Archicamerarius*, îi numește pe frații Losonczy / Loșonți (*viris Magnifici, dominus Ladislao et Stephano, filijs Stephani de Lozoncz / Lossonch, Lo-chonch*) drept comiți de Timiș și Cenad (*Stephan* era deja ban de Severin din 1383) pentru a recupera cetățile de la cei care *contra Serenissimas dominas Reginas Hungariae ... et nos rebellisare*. În toamna anul 1386 (începutul lunii septembrie-sfârșitul lunii decembrie; greșit datat drept *primăvara anului 1387* la Victor MOTOGNA, *op. cit.*, p. 320), frații Loșonți recuceresc *Castra Regni* din Banat după ce înving în confruntările armate (*guera*) purtate la (sau lângă) Timișoara pe cel mai tânăr dintre frații Horváti, *Ladislau filium petri fratrem Johannis Bani* (OT, 4/1, 169), care, probabil, cu această ocazie, își pierde viața (la 25.07.1387, când povestește acest episod, regele Sigismund amintește de *condam Ladizlao filio Petri*), și, mai apoi, în *districtu de Beregzow* (districtul Beregsău), pe *Johannem <Bani> filium Petri* (povestea se regăsește în *PESTY Frigyes, Krassó vármegye története, Harmadik Kötet (Oklevéltár), Krassó-Szörény Vármegye Közönsége, Budapest, 1882, 514 pg.*; p. 164-170: documentul nr. 110 din 22.08.1386 și nr. 111 din 25.07.1387; OT, 4/1, 150-152, documentul nr. 98 din 10.08.1386). Pacificarea Slavoniei și a comitatelor sudice a avut loc doar anul următor.

Pe 16.01.1387, regina-mamă este strangulată în închisoare din Novigrad, unde fusese transferată încă din septembrie 1386, chiar în fața fiicei sale, regina Maria. Sigismund de Luxemburg este investit regent și primește titlul de *antecessor et capitaneus* al regatului (ianuarie 1387). Intră în Slavonia (la 19.01.1387 este la Kapronczá / Koprivnica, HR) pentru a le elibera pe celor două regine dar eșuează în tentativa sa. Sigismund se întoarce în Ungaria. La 27.02.1387, el îi donează cetatea Pâncota lui Losonczy István. La 31.03.1387, Sigismund este încoronat la Székesfehérvár drept rege al Ungariei și, imediat după aceasta, ultimele rezistențe ale partidei napolitane din Banat sunt eliminate.

Un document al regelui ungar Sigismund de Luxemburg din anul 1408 povestește episodul din primăvara anului 1387: [p. 663] ... *dumque non multo post tempore cum sacro Regio Diademate fuissemus insigniti* (31.03.1387 -n.m.), *praefatus Nicolaus* (de Gara -n.m.) *nunc Palatinus tunc Banus noster de Machow, suo Banderio potenter erecto, ex nostra iussione ad exterminationem praedictorum infidelium versus partes Temesienses, vbi eorum multitudo crescebat, cum nonnullis aliis nostris fidelibus progrediens, ibidem Ladislau et Michaelem filios Dan, et alterum Ladislau Zanc in nostri Offensam cum ipsorum Comitium congregatos, in potentia virtutis* [p. 664] *Altissimi superauit*. (FEJÉR György, *Codex Diplomaticus Hungariae Ecclesiasticus ac Civilis / Magyarországi Egyházi és Világi Okmánytára, Tomus X / volumine 4, Buda, 1834, doc. CCCXIII, pp. 660-664*).

Traducere: Apoi, nu la mult timp după aceea, după ce am fost încoronați (la 31.03.1387 -n.m.) cu sacra coroană regală, numitul Nicolae (de Gara / Garai Miklós II, "cel tânăr" / Nikola II Gorjanski (l.cr.) -n.m.), în prezent palatin (între 1402-'34 -n.m.), pe atunci banul nostru de Maciova (a fost banus Machoviensis / Macsói bán între 1387-'90 și în anul 1394; ban al Croației și Slavoniei între 1394-1402 -n.m.), la porunca noastră și-a ridicat cu putere banderia sa (i.e. 400 de călăreți -n.m.) pentru zdrobirea numiților infideli din părțile timișane (sic! timișene), unde numărul lor se mărea, pornind cu alți credincioși de-ai noștri, ajutați de puterile celui de sus, au învins pe Vladislav și pe Mihai, fiii lui Dan, și pe celălalt Vladislav Zanc, care-și adunaseră cetele spre jignirea noastră. (traducerea din I. D. SUCIU, *Unitatea poporului român. Contribuții istorice bănățene*, Editura Facla, Timișoara, 1980, 188 pg.; p. 17. Considerațiile lui I. D. SUCIU referitoare la datarea evenimentelor, cauzalitatea și amplitudinea acestora, conducătorii locali, etc. sunt de-o falsitate surprinzătoare!).

Încă și primarul Johann Nepomuk PREYER știa în 1853 că regele Sigismund ... îi alungă, prin banul Nicolae Gara de Machov, pe adepții partidei lui Horvath din ținuturile Timișului ... (Johann Nepomuk PREYER *Monographie der königlichen Freistadt Temesvár / Monografia orașului liber crăiesc Timișoara*, traducere de Adam Mager și Eleonora Pascu; prefața de Eleonora Pascu; postfață și note de dr. Ioan Hațegan, Timișoara, Editura Amarcord, 1995, 305 pg., ISBN 973-97051-7-0; p. 155).

23. Pál ENGEL, *Regatul Sfântului Ștefan. Istoria Ungariei Medievale 895-1526*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2006, 392 pg. + 7 hărți, ISBN-10 973-7867-63-7, ISBN-13 978-973-7867-63-6; pp. 224-229.

24. *Georgius Dosa Siculus de Makfalva in Sede Maros existente* (l.l.).

Normativele generale internaționale de folosire a numelor geografice prevăd obligativitatea redării denumirilor oficiale actuale, dincolo de care orice istoric poate să mai adauge, pentru un plus de precizie, ce fel de veche denumire dorește sau socotește necesară (Adrian Andrei RUSU, *Castelarea carpatică. Fortificații și cetăți din Transilvania și teritoriile învecinate (sec. XIII-XIV)*, Editura MEGA, Cluj-Napoca, 2005, 654 pg. + CDRom, ISBN 973-7867-27-0; p. 45, nota 5). Atunci, pe cale de consecință, ar trebui ca și numele proprii ale diferitelor personaje istorice să fie citate conform surselor istorice contemporane acestora.

25. Cetatea Timișoara nu a fost cucerită niciodată de-a lungul existenței sale. Ea doar a **capitulat** de două ori (1552, 1716) în urma unor asedii prelungite.

26. Academia Română, Secția de Științe Istorice și Arheologie, *Istoria Românilor*, vol. V, Editura Enciclopedică, București, 2003, LIV + 1124 pg. + 64 planșe + 11 arbori genealogici, ISBN 973-45-0381-2, 973-45-0427-4; p. 846-847.

Pentru mai multe amănunte asupra terminologiei, vezi studiul nostru **Denumirea Banatului - percepția otomană oglindită într-un document inedit din 1700** [<http://www.banat.ro/nume.htm> -în lucru].

27. Dr. Anton Peter PETRI, *Biographisches Lexicon des Banater Deutschtums*, Mühlendorf / Inn, Marquartstein, Th. Breit Druck + Verlag GmbH, 1992, 2198 coloane, ISBN 3-922046-76-2; coloanele 1247-1248.

28. pentru simplul fapt că Mercy a petrecut mai mult de jumătate din timpul în care a fost conducătorul militar și civil al Banatului la Wien ori pe câmpul de luptă (SZENTKLÁRAY Jenő, *Mercy kórmanyzata a Temesi Bánságban. Újabb részletek Délmagyarország XVIII. századi történetéhez, Értekezések a Történeti Tudományok köréből*, XXII. kötet, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1909, 188 pg.; p. 159/361).

29. Simplificând mult, vom nota doar că în mediul rural se vorbea un dialect francon, originar din Palatinat (excepția o constituia satul Zădăreni) iar în mediul urban era preponderant dialectul bavarez.

30. Alexander KRISCHAN, *Die "Temesvarer Zeitung" als Banater Geschichtsquelle (1852-1949)*, Verlag des Südostdeutschen Kulturwerks, München, 1969, p. 83.

31. *Les Colonies Lorraines et Alsaciennes en Hongrie* par Dr. L. HECHT, Professeur a la Faculté de Médecine de Nancy, în *Mémoires de L'Académie de Stanislas*, 1878, CXXIX Année, 4e Série, Tome XI, Nancy, Imprimerie Berger-Le Vrault et Cie, 11, Rue Jean-Lamour, 11, 1879; p. 219-268.

Cele 6 sate franceze sunt: Ostern /azi, Comloșul Mic, Gottlob, Triebswetter /azi, Tomnatic în Banatul românesc și Saint Hubert, Charleville, Seultour (azi, aceste trei sate formează localitatea Banatsko Veliko Selo, RS) în Banatul sârbesc.

32. Aurel ȚINTĂ, *Colonizările habsburgice în Banat: 1716-1740*, Editura Facla, Timișoara, 1972, 216 pg. Cartea lui Țintă acoperă doar colonizarea carolină (*Karolinische Ansiedlung*). Din păcate, în limba română nu există încă o lucrare semnificativă care să acopere colonizarea tereziană (*Theresianische Ansiedlung* sau *zweiter Schwabenzug 1744-1772*), iosefină (*Josephinische Ansiedlung 1782-1787*), colonizarea privată în Munții Banatului din deceniul al treilea al secolului al XIX-lea, colonizarea individuală, etc.

33. P.(etre) NEMOIANU, *Sârbi și Banatul*, Scrisul Românesc, Craiova, 1930, 87 pg.; p. 49: *Pe vremea izgonirii turcilor din Banat (1716), o singură comună ungurească exista pe teritoriul Banatului, Zomborul-mic (i.e. Kiszombor în Csongrád megye, Makói kistérség, HU -n.m.), situată acum pe frontiera româno-ungară.*

34. Din punct de vedere logic, există doar trei posibilități:

a) cazul este întradevăr **unic** și atunci folosirea lui **probabil** este superfluă;

b) cazul nu este **unic** și atunci nu trebuie amintit cu atâta emfază;

c) autorii textului nu știu cu exactitate dacă este vorba (sau nu!) de un caz **unic** dar, în acest caz, de ce își permit să vorbească despre el?

35. Un exemplu interesant la Liviu CHELCEA, *Why Did Banat Region Become "Multicultural"? Social Transformations and Collective Memory in a Region from Romania*, comunicare științifică susținută în cadrul Socrates Kokkalis Graduate Student Workshop "New Approaches to Southeastern Europe" la Harvard University, 12-13 Feb. 1999 [disponibil pe Internet la adresa <http://www.hks.harvard.edu/kokkalis/GSW1/GSW1/07%20Chelcea.pdf> -accesat 1.10.2009].

36. Johann Nepomuk PREYER, *Monographie der königlichen Freistadt Temesvár / Monografia orașului liber crăiesc Timișoara*, traducere de Adam Mager și Eleonora Pascu; prefața de Eleonora Pascu; postfață și note de dr. Ioan Hațegan, Timișoara, Editura Amarcord, 1995, 305 pg., ISBN 973-97051-7-0; p. 191.

37. sau este vorba de **patru** etape distincte? Preyer notează confuz că **în anul 1780 ... orașul**, din considerente speciale de stat, **a fost decretat oraș liber crăiesc** (sb.m.) și **În 21 decembrie 1781, împăratul Iosif al II-lea, fiul mai mare al mamei sale renunțate** (i.e. Maria Theresia -n.m.), **a îndeplinit promisiunea regală a ultimei** (i.e. Maria Theresia -n.m.), **prin acordarea privilegiilor orașului Timișoara** (*Ibidem*, 210). Dacă prima propoziție a lui Preyer este adevărată, atunci Timișoara a fost decretat oraș regal liber de împărăteasa Maria Theresia de Habsburg [† 29.11.1780, Wien] și nu de împăratul Joseph al II-lea! Dar cine se mai ocupă astăzi de asemenea subtilități istorice?

Trebuie să mai notăm că, din câte știm, nici până în ziua de azi nu există o traducere integrală în limba română a diplomei acordate de împăratul Joseph al II-lea orașului regal liber Timișoara la 21.12.1781!

38. **1790/91. évi XXX. Törvénycikk. Temesvár** (azi, Timișoara, RO -n.m.), **Szabadka** (azi, Subotica / СубОТИЦА, RS -n.m.) **valamint Pozsega** (azi, Požega, HR -n.m.) **és Károlyváros** (azi, Karlovac, HR -n.m.) **városok törvénycikkbe iktatásáról: Valamint Ő szent felsége Temesvár, Szabadka, meg Pozsega és Károlyváros városok érdemeit nyiltan elismervén és a közérdek által kegyelmesen indittatván, őket a többi szabad királyi városok közé sorozni kegyesen jónak látta: ugy az ország karai és rendei is ugyan-azokat a többi szabad királyi város sorába, a megillető országgyűlési ülés- és szavazatjoggal, fölveszik s egyszersmind határozzák, hogy azok az ország törvényeinek magukat mindenben alávetni és ezekhez alkalmazkodni tartozzanak.** [sursa <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3¶m=4904> -accesat 1.10.2009].

Interesant de menționat faptul că orașele Subotica (1779), Požega (1765), Karlovac (1776) fuseseră declarate orașe regale libere mai devreme decât Timișoara dar au primit recunoașterea constituțională a dietei ungare odată cu orașul nostru.

39. Johann Nepomuk PREYER, *Monographie der königlichen Freistadt Temesvár / Monografia orașului liber crăiesc Timișoara*, traducere de Adam Mager și Eleonora Pascu; prefața de Eleonora Pascu; postfață și note de dr. Ioan Hațegan, Timișoara, Editura Amarcord, 1995, 305 pg., ISBN 973-97051-7-0; p. 210-211.

40. Ioan Hațegan afirmă că monografia a fost scrisă în același an 1853 (*Ibidem*, p. 287).

41. *Allgemeines Reichs-Gesetz- und Regierungsblatt für das Kaiserthum Österreich (Reichsgesetzblatt)*, nr. 25 / 5.12.1849, p. 34.

42. acest text mai cuprinde și un număr de 6 probleme discutabile, care nu au o soluție acceptabilă în acest moment.

43. De exemplu:

<http://www.e-timisoara.info/timisoara-istoric>

http://www.timisoreni.ro/info/generalitati/Timisoara_Date_Istorice.html

http://cartiere.ro/timis/20317-timisoara_date_istorice

http://www.militari.ro/timis/20317-timisoara_date_istorice

http://www.aviatorilor.ro/timis/20317-timisoara_date_istorice

<http://www.wseas.us/conferences/2010/timisoara/acc/location.htm> (tradus deja în limba engleză!)

Toate aceste web site-uri au fost accesate ultima oară la data de 1.10.2009.

Abrevieri:

Am folosit abrevierile standardizate ale numelui unor țării conform codului ISO 3166-1 și ISO 3166-1-alpha-2.

l.cr. = în limba croată **l.l.** = în limba latină **l.r.** = în limba română **sb.m.** = sublinierea mea

l.g. = în limba germană **l.m.** = în limba maghiară **n.m.** = nota mea

OT, 4/1 = *Oklevelek Temesvármegye és Temesvárváros történetéhez*. Másolta és gyűjtötte PESTY Frigyes. A M.(agyar)

Tud.(ományos) Akademia Tört.(énettudományi) bizottságának rendeletéből sajtó alá rendezte ORTVAY Tivadar. *Első kötet* (vol. I): 1183-1430, Pozsony, 1896, Eder István Könyvnyomdája; *Temesvármegye és Temesvárváros története a legrégebb időktől a jelenkorig ... Negyedik kötet* (vol. IV): *Oklevelek*, Pozsony, 1896, XXXIV, 640 pg.; p. ...